

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusrekisterikeskus kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Tulevaisuuden visiossa on keskeiseksi tavoitteeksi nostettu viranomaisen hallinnoiman ydinidentiteettitiedon yhteyteen liitettävän digitaalisen ydinidentiteetin luominen. Digitaalinen ydinidentiteetti tuotettaisiin fyysisen viranomaistunnistuksen jälkeen digitaalisena todisteena esimerkiksi mobiilisovelluksella osoitettavaksi ja tallennettaisiin henkilön "digitaaliseen lompakkoon".

Valtion takaama digitaalinen henkilöllisyys, joka mahdollistaa digitaalisen identiteetin käyttämisen laajasti eri asiointipalvelussa on lähtökohtana erittäin kannatettava. Jaksossa 5.3 kuvattu tunnistuspalveluun liitettävä kokonaisuus viranomaistietojen, kuten lupien ja vahvistettujen rekisteritietojen esittämisen tueksi, on kannatettava jatkokehitys ja lisäarvoa tuova palvelu. Nykytilassa eri viranomaiset toteuttavat itsenäisesti ja siilomaisesti omia ratkaisujaan sähköisiin asiointipalveluihin, joista asiakkaan on mahdollista vahvasti tunnistautumalla hakea omaa asiointiaan koskevia tietoja ja todistuksia. Eri palvelut eivät ole yleensä yhteentoimivia, eikä asiakkaalla ole kokonaiskuvaa yhdessä paikassa asiakkuuksistaan tai viranomaisten myöntämistä luvista ja oikeuksista. Kuvatun palvelun kehittäminen edistäisi osaltaan sujuvaa asiointia niin julkissektorin, kuin yksityisten toimijoiden kanssakin.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Käytännössä tilanne lienee usein jo niin, että vain henkilön digitaalisella identiteetillä on viranomaisten prosesseissa aidosti merkitystä. Jopa asioidessa asiakaspalvelupisteessä useimmiten palvelun antaminen edellyttää tietoteknisten palvelujen käyttöä (esim. asiakastietojen hakeminen järjestelmistä). Ainoastaan tunnistautuminen toimii näissä tapauksissa sähköisistä asiointipalveluista poiketen. Siinä mielessä jossain vaiheessa digitaalista identiteetti kannattaa joku päivä nähdä ensisijaisena henkilöön liittyvänä identiteettinä ja nk. kivijalkapalvelujen tai avustetun asioinnin tuottaminen toissijaisena käyttötapauksena. Toimialojen välillä on tässä asiassa tosin tällä hetkellä nähtävissä merkittäviä eroja.

On vaikeata nähdä tilannetta, jossa kansalaisen näkökulmasta olisi käytettävä samanaikaisesti useita palveluja samaan asiaan liittyen. Todennäköisesti oman identiteetin hallinnan (nk. digitaalinen lompakko) tulisi siis tapahtua tunnistautumisvälineessä, joka on käytännössä nykyään useimmiten pankin tarjoama tunnistautumissovellus. Erillisen uuden palvelun, jonka käyttö kuormittaa lisää kansalaisia ja kasvattaa digipalvelujen käytön esteitä, rakentaminen tuskin on kannattavaa. Tämä tulisi ottaa huomioon siten, että keskitetty identiteetin hallinnan palvelu ja sen käyttökanavat eriytettäisiin osittain toisistaan - esimerkiksi tuottamalla rajapinnat ja referenssikäyttöliittymät nykyisille tunnistusvälineiden tuottajille.

Lisäksi on huomautettava, että tietotekniikan mahdollisuudet sekä tunnistautumispalvelujen että identiteetin hallinnan rakentamisessa ovat kehittyneet merkittävästi viime vuosina. Nykyisen laajasti käytössä olevan tunnistautumisekosysteemin taustalla olevia tekijöitä kannattaisikin arvioida uudestaan. Tunnistautumisen järjestelyt voivat olla myös julkinen tehtävä, joka palvelee koko yhteiskuntaa huomioiden sekä julkisen että yksityisen puolen tarpeet, ja tuotettavasti keskitetysti yhden toimijan toimesta (tarvittaessa osin kaupallisella mallilla). Aiemmin tämä ei ollut mahdollista, koska tarvittavat kyvykkyudet eivät riittäneet, ja käytännön syistä jouduttiin tekemään muunlaisia päätöksiä ja ajauduttiin eräänlaiseen kaikkien osapuolten kannalta hieman epätydyttävään hajaantuneeseen tuotantomalliin.

Nykyhetkessä integroidun kaikille ilmaiseksi tarjottavan tunnistautumis- ja identiteetin hallintapalvelun rakentaminen olisi realistisesti toteutettavissa oleva hanke, joka parantaisi myös nykyisten palvelujen toimittajien toimintaedellytyksiä Suomessa. Täytyy kuitenkin muistaa, että esimerkiksi pankkien perustehtävänä on tarjota pankkipalveluja, eikä tunnistautumista laajemmin yhteiskunnan käyttöön. Yhteisen ratkaisun, jonka käytön esteeksi ei olisi rakennettu keinotekoisia kustannustekijöitä, tarjoaminen laajasti käyttöön voisi edelleen olla toimiva strategia Suomelle. Tällöin ei käytännössä tarvittaisi luottamusverkostoja ainakaan kansallisessa toiminnassa, koska toimijoita olisi vain yksi, mikä helpottaisi merkittävästi myös tuotantotoiminnan järjestelyjä.

Täytyy huomauttaa samassa yhteydessä myös Sisu-ID:n tilanteesta ja mahdollisuuksista. Hanke sekä sen alustavat tulokset vaikuttivat lupaavilta, mutta useista syistä johtuen hanke ei vaikuta edenneen

alkuvaiheen jälkeen. Hankkeen suunnitelmat olivat erityisen huomionarvoisia, koska suunniteltu malli olisi johtanut edellä kuvailtuun hieman erilaiseen lähestymistapaan. Sisu-ID:ssä sisällöllisistä asioista keskeneräiseltä vaikuttivat lähinnä tunnistautumisen luotettavuustasoihin liittyvät tavoitteet sekä suunnitelmat, mutta muuten se on edelleen tarkastelemisen arvoinen vaihtoehto.

Luotettavuustasojen ongelmatiikan ytimessä on vaatimus useammasta yhtäaikaisesta todentamistekijästä. Sisu-ID:n taustalla olevat periaatteet nojasivat siinä määrin voimakkaasti luontaisiin todentamistekijöihin, että ne ohjasivat toteutusta kyseenalaiseen suuntaan. Luontaisia todentamistekijöitä voidaan ja kannattaa käyttää laajasti muiden todentamistekijöiden lisävarmistuksena. Pääasiallisena tunnistautumismenetelmänä ne ovat kuitenkin kyseenalaisia, koska luontaiset todentamistekijät eivät ole vaihdettavissa niiden vaarantumisen jälkeen ja ne ovat erityisen helposti kopioitavissa (esimerkiksi kasvontunnistus on ohitettavissa kuvalla henkilön kasvoista, eläväisyyden todistus nykyaikaisella generatiivisella neuroverkolla vastaavasta kuvasta, jne.). Tämä ongelmatiikka nousee jälleen esiin ratkaistavaksi, kun ja jos nykyisiä tunnistautumispalveluja tullaan kehittämään.

Varmenteet ja sähköiset toimikortit ovat jääneet niihin liittyvien teknisten ja hallinnollisten haasteiden vuoksi vähäiselle käytölle, eikä tähän ole näköpiirissä muutoksia. Tunnistautumispalveluiden kehitystyössä varmenteisiin liittyvät ratkaisuvaihtoehdot kannattaakin todennäköisesti pitkälti sivuuttaa jo vuosia sitten vanhentuneina konsepteina.

3) Kommentit arviomuiston sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Digitaalisen identiteetin yhdenvertaisuus ja henkilön aseman perusteella huomioitavia erityiskysymyksiä on arvioitu arviomuistiossa kattavasti eri ryhmät huomioon ottaen, eikä Oikeusrekisterikeskuksella ole lausuttavaa arvioista.

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Mikkola Teemu
Oikeusrekisterikeskus